

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de Beatitudine, de Actibus humanis, eorumque Moralitate, de
Virtutibus ac Donis, de Vitiis ac Peccatis, & de Legibus, nec-non
Dissertationem Theologicam de Probabilitate

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Triplici conclusione hæc triplex difficultas resolvitur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78232)

Confirmatur : De ratione legis est obligare subditum ad aliquid agendum , ut patet ex supra dictis : Sed in iudicio intellectus practici non includitur hæc obligatio , nam optimè stat Principem iudicare esse conveniens ut subditus aliquid operetur , taleque iudicium innotescere subdito , & tamen ex vi illius non obligari , dum non accedit intimatio quâ ei præcipitur ut illud operetur : Ergo lex non consistit essentialiter in actu iudicii practici , antecedente electionem , sed in actu imperii ad illam subsecuto , quo Princeps ordinat subditum ad aliquid agendum , intimando , vel denunciando .

20. Dixi autem , vel potius in aliquo per ipsum constituto , quia licet lex constituatur per ipsum actum imperii , in eo tamen non consistit formaliter , sed in aliquo ab imperio formaliter distincto , & ab ipso originato , nimirum in quodam dictamine aut verbo practico ipsius actus imperii , ut docet Conradus hic art. 1. dicens : *Lex est aliquis rationis sicut dictamen ejus , ab ipsa & in ipsa existens subjective tanquam terminus actus intelligendi practici , scilicet imperii .* Et infra circa solutionem secundi : *Lex (inquit) pertinet ad actum rationis practice , tanquam ejus dictamen & verbum practicum .*

21. Id etiam colligitur ex D. Thoma hic art. 1. ad 2. ubi ait quod sicut in operationibus externis est distinguere operationem & operatum per ipsam , sicut & diffinitum ab & diffinitione distinguitur ; ita in actibus intellectus tam practici , quam speculativi distinguuntur actio & terminus productus per illam , ut in intellectu speculativo terminus primæ operationis est definitio , secundæ verò est enuntiatio , & tertiæ argumentatio : in practico autem sunt propositiones & dictamina practica , quæ fiunt per actiones practicas intellectuales , de quorum numero est lex , quæ est quoddam constitutum per actum rationis , nimirum quoddam dictamen practicum , seu verbum dictatum per actum imperii .

22. Ratio etiam id suadet : Lex enim habet se ad intellectum & ejus actum , sicut idea se habet ad intellectum artificis & artem , utraque enim est mensura , regula , & exemplar ; illa quidem morum , ista verò rerum per artem faciendarum : Sed ideo est terminus mediæ artis in intellectu productus : Ergo & lex erit terminus medio imperio productus , & verbum practicum illius .

23. Confirmatur : Lex est in intellectu Principis non tantum subjective , sed etiam objective , tanquam cognitum in cognoscente , Princeps enim dum legem profert , ad eam attendit , & ipsam cognoscit : Ergo non est actus intellectus practici , sed potius ipsum verbum practicum , & terminus conceptionis practice , & imperii , quo Princeps subditos ordinat ad aliquid faciendum .

ARTICULUS II.

Virum de ratione legis sit , quod ad commune bonum ordinetur , quod sit perpetua , & quod pro communitate feratur ?

§. I.

Triplici conclusione hæc triplex difficultas resolvitur .

24. Dico primò : De ratione legis est , quod sit propter bonum commune . Ita docuit Pla-

A to lib. 1. de legibus , ubi ait , *leges condendas esse publicæ pacis gratiâ , & Cicero , qui similiter lib. 1. de legibus dicit constituendas esse leges publicæ salutis causâ .* Idem docet Iudorus lib. 5. Etymologiarum , ubi ait quod *lex est nullo privato commodo , sed pro communi utilitate civium conscripta ,* juxta illud duodecim Tabularum , *Salus populi , suprema lex esto .* Item S. Basilius homil. 12. in principium Proverbiorum , non longè ab initio , dixit leges debere esse ad consequendum in communi bono utilitatem , & non ad privata commoda respicientes . Ibidemque addit , in hoc tyrannum à Rege differre , quod ille sua ipsius quomodocumque & undecumque respicit , ac tucur ; hic subditis consulere tantum querit . Et Aristoteles 8. Ethic. cap. 10. initio : *Tyrannus (inquit) suam , Rex subditorum utilitatem spectat .* Denum omnes Theologi & Juristæ in eo conveniunt , de ratione & substantia legis esse , ut pro bono communi feratur . Unde lex naturalis tendit de se ad bonum commune totius naturæ humanæ ; leges divinæ positive , tendunt omnes ad Dei gloriam , & communem hominum utilitatem , juxta illud Isaia 51. *Lex à me exiet , & iudicium meum in lucem populorum requiescet .* Leges quoque humanæ , tam civiles , quam Ecclesiasticæ , referuntur res ipsæ & omnino referri debent ad bonum commune , & ad illud esse utiles ; alioquin feruntur invalidè ,

C & verè leges non sunt ; nam potestas ferendi leges non est data hominibus , sive à Deo , sive à Republica , nisi propter bonum commune .

Eandem veritatem demonstrat S. Thomas hic art. 2. duplici ratione . Prima sic breviter ac perspicue à Conrado proponitur : Lex est in intellectu practico circa illa quæ sunt ad finem : Ergo debet reduci & regulari per prima principia intellectus practici : Sed primum principium in practico est ultimus finis & beatitudo : Ergo lex omnis regulari debet & reduci ad ultimum finem seu beatitudinem , quæ est commune bonum ; Unde lex naturalis ordinatur ad beatitudinem naturalem , quæ est bonum commune sibi proportionatum ; lex verò supernaturalis , ad beatitudinem supernaturalem ; civilis autem ordinat cives in beatitudinem politicam civitatis aut regni , quæ est bonum sibi proportionatum , maximeque in tranquillitate & pace Republicæ consistit .

Dices contra hæc rationem : Lex essentialiter pertinet ad intellectum , ut articulo præcedenti ostendimus : Ergo non respicit bonum commune ut ultimum finem . Consequentia videtur manifesta , ultimus enim finis non respicitur nisi à voluntate , cum sit ejus objectum .

Respondeo , concessio Antecedente , distinguendo Consequens : Non respicit ultimum finem , sub ratione boni , concedo , sic enim pertinet ad voluntatem . Sub ratione veri , diligendo scilicet & imperando in ordine ad illud , nego consequentiam , hoc enim proprium est intellectus .

Secunda ratio D. Thomæ est : Lex ordinat hominem ad debitum finem illius : Sed debitus finis hominis est felicitas seu bonum commune : Ergo lex essentialiter respicit bonum commune . Major constat ex ratione præcedenti , Minor sic probatur à D. Thoma . Quælibet pars ex natura sua ordinatur ad totum , sicut imperfectum ad perfectum : Sed homo est pars totius communitatis perfectæ : Ergo per se ordinatur ad totam communitatem : At hæc tota communitas

tas

tas per se ordinatur ad suam felicitatem & commune bonum, cum respiciat illud ut propriam perfectionem sibi proportionatam, & finem sibi proprium: Ergo de primo ad ultimum, homo ordinatur ad bonum commune, illudque ex propria natura respicit.

28. Demum suaderi potest conclusio hoc discursu: Potestas legislativa, quæ est in Principe, respicit essentialiter bonum commune: Ergo & lex. Consequentia patet, nam actus cuiuscumque potentia cuius est actus. Antecedens probatur: Omnis potestas condendi leges, quæ est in Principibus, vel est à Deo, vel à populo: Si à Deo, conitatur omnem conferri propter bonum commune, cum Deus tale bonum præcipue intendat. Si à populo, idem patet, nam sicut illam conferunt omnes, ita eo fine & animo conferunt, ut ad publicam ipsorum bonum exerceatur, non verò ut ad privatum ipsius Principis commodum referatur. Unde in Concilio Toletano 8. cap. 10. præcipitur, ut qui eligetur in Regem, juret non prospicere proprii iura commoda, sed providere patriæ, gentique suæ.

Confirmatur: Inter causam efficientem seu moventem, & finalem, debet esse proportio: Atqui leges non conduntur nisi ab his qui præfunt multitudini, qui que sunt superiores quolibet particulari homine, in eam multitudine contento: Ergo in bonum commune totius multitudinis dirigi debent.

Dico secundò, de ratione legis est, esse stabilem & permanentem, ac durare & obligare quoad usque revocetur, subindeque esse aliquo modo perpetuam.

29. Colligitur ex cap. ultimo de officio legati, ubi dicitur statutum legati habere vim legis & perpetuò durare. Unde Doctores communiter hoc discrimen ponunt inter præceptum ab homine datum, per modum præcepti personalis, & latum per modum legis seu constitutionis, quòd purum præceptum expirat per mortem præipientis. *Mandatum*, Cod. *Mandati*, non verò lex, seu statutum, quia lex non moritur, ut notant Abbas & alii in caput *Irrefragabili*, §. *Ceterum*, de officio Ordinarii.

30. Patet etiam hæc veritas inductione, nam lex æterna, cum in mente divina existat, perpetua est & immutabilis. Similiter lex naturalis, quæ participatio est æternæ, perpetuò durat. Lex etiã divina, tam vetus, perpetua fuit, constanter omnes obligando usque ad adventum Christi; quam nova, quæ duratura est usque in finem mundi: Ergo etiam leges humanæ, quæ imitari debent, quoad fieri potest, naturalem & æternam, ex quibus deducuntur, debent esse permanentes & stabiles, ut sint convenientes humanæ gubernationi communitatis, quæ postulat stabilitatem & uniformitatē. Unde leges dicuntur esse quasi fundamenta Reipublicæ, quibus nixa hæret, & veluti vincula & funiculi, quibus restricta, firma, ac fixa in capto bono perseverat. Hinc Cicero orat. pro Cluentio, leges, nervos ac sanguinem Reipublicæ appellat, atque quod sicut corpora nostra sine sanguine & nervis subsistere nequeunt, ita nec Reipublica sine legibus.

31. Porro triplici respectu lex perpetua dicitur: Primò respectu ferentis, quia durat, illo licet amoto, vel mortuo; non enim expirat lex per mortem ejus à quo fuit lata, ut dicitur cap. ultimo de officio legati, supra citato; alioquin magna fieret in Republica legum humanarum muta-

atio, non sine magno ipsius detrimento. Secundò respectu eorum quibus imponitur lex, quia non solum præsentibus obligat, sed etiam quotquot erunt imposterum partes illius communitatis. Tertiò, respectu ipsius legis, quia talis est, ex intentione & modo quo fertur, ut semel lata, semper duret, donec vel abrogetur, vel ejus materia ita mutetur, ut justa esse desinat.

Dico tertiò, lex debet ferri pro tota communitate.

Patet hæc conclusio, nam in hoc differt lex à præcepto, quòd præceptum uni, lex omnibus imponitur, quatenus illud ad privatam directionem partis, hæc ad publicam gubernationem Reipublicæ ordinatur. Unde l. ff. de legibus, sic dicitur: *Lex est commune præceptum*. Et l. *lura*, eodem titulo: *Lura non in singulas personas, sed generaliter constituuntur*. Et l. *Leges sacratissima* C. eodem titulo: *Leges sacratissima, quæ confirmantur hominum vias, ab omnibus intelligi debent, ut universi, præcepto earum manifestius cognitio, vel inhibita declinent, vel permessa sedentur*.

Ratio etiam suffragatur, Tum quia lex est principalis actus prudentiæ politicæ, vel regalis, quæ per se primò respicit bonum totius Reipublicæ, vel communitatis. Tum etiam, quia lex debet esse perpetua, ut conclusionem præcedenti declaravimus: At nulla persona est perpetua pro statu præsentis, pro quo maximè leges necessariæ sunt: Ergo lex non imponitur uni privatæ personæ, sed communitati, quæ perpetua est, quatenus durat per continuam successionem.

Hanc doctrinam confirmat universalis legum inductio: nam lex æterna ad omnes creaturas legis capaces se extendit; lex naturalis, quæ æternæ legis participatio quædam est, omnes ligat; lex politica divina, tam vetus, quam nova, pro capacitate personarum, earumque exigentia, ad omnes lata est: Ergo eadem ratio est de quavis alia lege.

§. II.

Solvuntur objectiones.

Obijcies primò contra primam conclusionem: Multæ sunt leges, quæ privatam bonum respiciunt, ut lex naturalis de tuenda propria vita, lex elemosinæ, lex correctionis fraternalis, lex confessionis sacramentalis, quæ salutem supernaturalem penitentis respicit, & idem est de legibus aliorum Sacramentorum. Demum privilegium veram habet rationem legis, dicitur enim privata lex in cap. *Privilegium* dist. 3. & tamen respicit bonum particulare aliqujus personæ, illius scilicet in cuius favorem conceditur: Ergo non est de ratione legis ad bonum commune ordinari.

Respondet, concessio Antecedente, negando Consequentiam, nam aliud est loqui de materia proxima circa quam versatur lex, aliud de motivo formali propter quod versatur circa talem materiam; cum enim lex regula humanorum actuum, sicut in actibus humanis illa duo distinguimus, ita in lege ea distinguere debemus. Lex ergo naturalis de tuenda propria vita, respicit bonum privatam personæ particularis, ut materiam proximam circa quam versatur, habet tamen bonum commune pro motivo, quod per se primò respicit; cum enim quilibet homo sit pars naturæ humanæ, & pars per se ordinatur ad totum, sicut imperfectum ad perfectum, fit quod bonum cuiuslibet hominis in particulari per se ordinetur ad bonum